

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

อานันทมหิดล

ตราไว้ ณ วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕

เป็นปีที่ ๑๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

สุภมัตถ์ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตกาล ๒๕๔๕ พรรษา
 ปัจจุบันนสมัช จันทรคตินิยม ศูนย์พัฒนศาสตร์ วิสาขมาส ศก
 บัณฑิต นวมิตถ์ สุนทรคติกาล พฤษภาคมมาส นวมสุรทิน ชีววาร
 โดยกาลบริจเฉท

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ท่ามกลางอุตม์สันนิบาต พระบรมวงศานุวงศ์และทูตานุทูตผู้แทนนานาประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนาบดีราชบริพาร • เจ้าเมืองบาทบงกชพร้อมทั้ง ข้าราชการ

ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันทเดชน ดิลกามาธิบดี ฯ พระปลัดเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราชโองการให้ข้าราชการและประชาชนของพระองค์ ได้มีส่วนมีเสียงตามความเห็นดีเห็นชอบ ในการจรรโลงประเทศไทยไว้วัฒนาถาวรสืบไปในภายภาคหน้า จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นถาวรชั่วคราว พอให้สภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการราษฎรได้จัดปฏิบัติงาน ดำเนิน ประศาสน์นโยบายให้เหมาะสมแก่ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลง ครั้นแล้วโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

จักรไทย เพื่อถือ เป็น หลักถาวร แห่ง รัฐประศาสน์ วิธีต่อไป
สภาผู้แทนราษฎร จึง ตั้งอนุกรรมการ คณะ หนึ่ง ประ กอบร่าง
รัฐธรรมนูญชน

เมื่ออนุกรรมการได้เรียบเรียงรัฐธรรมนูญฉบับถาวรสนอง
พระเดช พระคุณสำเร็จ ลงด้วยดี นี้ เสนอ สภาผู้แทนราษฎร
และสภาผู้แทนราษฎร ได้พิจารณาปรินิจฉัยลงมติแล้ว จึงทุก
เกล้าทุกกระหม่อมถวายคำปรึกษา เมื่อทรงพระราชวินิจฉัย
ดีถ้วนทั่วกระบวนความแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการดำรัส
เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้ตรา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยประกาศใช้แต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕
เป็นต้นมา

ต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ในขณะนั้น ได้ปรารภกับ นายควง อภัยวงศ์
นายกรัฐมนตรีว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้
พระมหากษัตริย์ได้พระราชทาน แก่ชนชาวไทยมาแต่เป็นปีที่
๑๔ ถึงแม้ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี รัฐธรรมนูญ
เป็นหลักนั้น จะ ได้ยังความเจริญ ให้เกิดแก่ประเทศชาติ นับเป็น

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

ขอเนกราชการ ทั้งประชาชนก็ได้ทราบซึ่งถึงคุณประโยชน์
 ของการปกครองระบอบนี้เป็นอย่างดีแล้วที่จริง แต่เหตุการณ์
 บ้านเมืองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ถึงเวลาแล้วที่
 ควรจะได้เลิกบทพระธรรมนูญที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้น และ
 ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 นายกรัฐมนตรีจึงนำความนี้ปรึกษาหารือกับสมาชิกสภาผู้
 แทนราษฎรประเภทที่ ๒ พร้อมกับคณะผู้ก่อการขอพระราชทาน
 รัฐธรรมนูญ เมื่อได้ปรึกษาหารือของกันแล้ว รัฐบาลคณะนายคว
 ณีพิบูลย์ จึงเสนอญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๕
 กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ขอให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญ
 คณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาและศึกษาตรวจสอบว่า รัฐธรรมนูญ
 แห่งราชอาณาจักรไทยนี้ สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข
 เพิ่มเติมอย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้าน
 เมืองและเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นผล
 สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สภาผู้แทนราษฎรจึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง
 เพื่อพิจารณาและศึกษาตรวจสอบรัฐธรรมนูญตามคำเสนอข้างค
 น ๑ กรรมาธิการคณะนี้ได้ทำการทดลองสมัยของรัฐบาลคณะ

ตอนที่ ๓๐ ตอนที่ ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

นายกวง อภัยวงศ์ คณะนายทวิ มณฑลเทศ และคณะ
หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

ต่อมารัฐบาลคณะหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ตั้ง
กรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อรวบรวมความเห็นและเริ่มเรื่อง
บทบัญญัติขึ้นเป็นร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อกรรมการคณะนี้ทำสำเร็จ
เรียบร้อยแล้ว คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแก้ไขอีกชั้นหนึ่ง
แล้วนำเสนอผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ได้ประชุมปรึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ประเภทที่ ๒ และคณะผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ
ที่ประชุมได้ตั้งกรรมการขึ้นพิจารณา เมื่อกรรมการได้ตรวจ
พิจารณาแก้ไขแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ จึง
ได้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตง
มติรับหลักการแล้ว จึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง

บัดนี้คณะกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรได้
พิจารณาและแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งร่างรัฐธรรมนูญ
สำเร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทน

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

ราษฎรได้พิจารณาเป็นการสำเร็จบริบูรณ์ จึงได้ทูลเกล้าทูล
กระหม่อมถวาย เมื่อทรงพระราชวิจารณ์ถ้วนทั่วกระบวน
ความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นว่า ประชากรของพระองค์
ประกอบด้วยภูมิปรีชาในรัฐาภิบาลนโยบายสามารถจรจรไกล
ประเทศชาติของตนในอันที่จะก้าวหน้าไปสู่สากลอารยธรรม
แห่งโลกได้โดยสวัสดิ์

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม
โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ให้ตรา
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ประสทธิ
ประสาธประกาศให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช
๒๔๘๘ เป็นต้นไป และให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ได้แก้ไข
เพิ่มเติมแทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธ
ศักราช ๒๔๘๒ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะ
กาล พุทธศักราช ๒๔๘๓ และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่า
ด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๕

ขอให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ จงเป็นหลักที่
สถาพรสถิตประดิษฐานสมรรถภาพอันประเสริฐ เป็นบ่อเกิด

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๕๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

ความผาสุกสันติคุณวิบุลยวาทิแก่อาณาประชาราษฎรตลอดจ้านี้
กาลประวัติ นำประเทศไทยให้บรรลุสรรพพัฒนาชัยมงคล
อเนกคุณผลสกลเกียรติยศมโหฬาร ขอให้อาณาประชาราษฎร
จงมีความศรัทธาสมานสไมสรในสำนักศิรธรรมเป็นเอกฉันท
ในอันที่จะปฏิบัติตาม และรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราช
อาณาจักรไทยนี้ ให้ยืนยงคงอยู่คู่กับไทยรัฐราชสีมา ความ
เท่ากัลปาวสานสมดังพระบรมราชประณิธานทุกประการเทอญ

ตอนที่ ๓๖ เริ่ม ๖๓ ราชบัณฑิตยสถาน ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว
จะแบ่งแยกไม่ได้

ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเชื้อชาติหรือศาสนาใด ช่อม
อยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา ๒ อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวไทย
พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบท
บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๑

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๓ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็น
ที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๔ พระมหากษัตริย์ต้องทรงเป็นพุทธมามกะ และ
ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๕ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทาง
รัฐสภา

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทาง
คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

มาตรา ๙ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎ
มณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช
๒๔๖๑ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๐ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน
ราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราช
การไม่ได้ จะได้ทรงตั้งบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนเป็น
คณะขึ้นให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ด้วยความเห็น
ชอบของรัฐสภา ถ้าหากพระมหากษัตริย์มีผู้ทรงตั้งหรือ
ไม่สามารถจะทรงตั้งได้ ให้รัฐสภาปรึกษากันถึงขั้น และ
ในระหว่างที่รัฐสภายังมิได้ตั้งผู้ใด ให้สมาชิกสภาผู้
มีอายุสูงสุดสามคน ประกอบด้วยผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ขึ้นชั่วคราว

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๕๑ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่ราษฎรมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน และมิได้มี
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตั้งไว้ตามความในมาตรา ๑๐
ให้สมาชิกวุฒิสภาที่มีอายุสูงสุดสามคนประกอบเป็นคณะผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

หมวด ๒

สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๑๒ บุคคลย่อมมีฐานะเสมอกันตามกฎหมาย
ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการ
อื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกลีหรืออย่างใดเลย

มาตรา ๑๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา
หรือลัทธิอย่างใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรม
ตามความเชื่อของตนเอง เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพล
เมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม
ของประชาชน

มาตรา ๑๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย
เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การ

ตอนที่ ๒๕ เล่ม ๕๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

โฆษณา การศึกษาอบรมประชาชนนิตยสารและกระดาษพิมพ์
การตั้งคณะกรรมการเมือง การเข้าพิทักษ์ภายใต้บังคับแห่ง
ชกกฎหมาย

มาตรา ๑๕ บุคคลที่มีหน้าที่เสนาบดีหรือข้าราชการ
ภายในเงื่อนใจและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๖ บุคคลที่มีหน้าที่การพิทักษ์กฎหมาย และมี
หน้าที่ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการโดยทางเสนาบดี
และอื่น ๆ ภายในเงื่อนใจและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๓

อำนาจนิติบัญญัติ

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑๗ รัฐสภาประกอบด้วยพฤฒสภาและสภาผู้แทน
ไม่ว่าจะประชุมแยกกันหรือร่วมกัน

มาตรา ๑๘ ร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทน
กฎหมายได้แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๘

มาตรา ๑๘ การตราพระราชบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายให้มีผลใช้บังคับเป็นกรณีเฉพาะบุคคลในทางอาญานั้น จะกระทำมิได้

มาตรา ๒๐ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งรัฐสภาได้ทำขึ้นเสร็จแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๒๑ ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น จะได้พระราชทานคืนมายังรัฐสภาภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ก็คือ หรือมิได้พระราชทานคืนมายังรัฐสภาภายในหนึ่งเดือนนั้นก็ดี รัฐสภาจะต้องปรึกษากันใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันความเดิม ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงภายในสิบห้าวันแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๗๘

มาตรา ๒๒ ร่างพระราชบัญญัติทั้งหลายจะเสนอมาจาก
คณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนก็ได้

มาตรา ๒๓ บุคคลใดจะเป็นสมาชิกพฤฒสภาและสภา
ผู้แทนในขณะเดียวกันไม่ได้

ส่วนที่ ๒

พฤฒสภา

มาตรา ๒๔ พฤฒสภาประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือก
ซึ่งมีจำนวนแปดสิบคน

สมาชิกพฤฒสภาต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ
การเลือกตั้งสมาชิกพฤฒสภา ให้ใช้วิธีลงคะแนนออก
เสียงโดยทางอ้อม และลับ

มาตรา ๒๕ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้ที่เลือก
ผู้เลือกตั้งทั้งหมดทั้งและวิธีการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามกฎหมาย
ที่ตราว่าเลือกตั้งสมาชิกพฤฒสภา แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง
อย่างน้อยจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ และมีวิ
ษณะไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามาแล้วไม่ต่ำกว่าห้าปี
หรือเคยดำรงตำแหน่งทางราชการมาแล้วไม่ต่ำกว่าห้าหน้ากอง

ตอนที่ ๑๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

หรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว

มาตรา ๒๖ สมาชิกภาพแห่งพฤฒสภา มีกำหนดเวลาคราวละห้าปี และเพราะในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสามปีให้มีการเปลี่ยนสมาชิกหนึ่งโดยวิธีจับสลาก แต่ผู้ที่ออกไปมีสิทธิได้รับเลือกตั้งกลับมาอีก

ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้รัฐสภาเลือกตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความในมาตรา ๒๕ เข้าเป็นสมาชิกแทนตามวิธีการที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกพฤฒสภา สมาชิกที่เข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งคนแทน

มาตรา ๒๗ สมาชิกภาพแห่งพฤฒสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก

ตอนที่ ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติฉบับที่ ๑๐ พุทธศักราช ๒๕๓๖

(๕) ขาดคุณสมบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกพรรคสภา

มาตรา ๒๘ ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎร การประชุม
พรรคสภานั้น จะกระทำมิได้

ส่วนที่ ๓

สภาผู้แทน

มาตรา ๒๙ สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎร
เลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

สมาชิกสภาผู้แทนต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ให้ใช้วิธีลงคะแนนออก
เสียงโดยตรงและลับ

มาตรา ๓๐ คุณสมบัติของผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือก
คือ อื่นทั้งหมัดเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งและจำนวนสมาชิก
ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๓๑ อายุของสภาผู้แทนมีกำหนดเวลาคราวละ

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึง
คราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา ให้เลือกตั้งสมาชิก
ขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาจะ
เหลือไม่ถึงหกเดือน สมาชิกที่เข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ใน
ตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๓๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่
จะยุบสภาผู้แทน เพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกใหม่ ใน
พระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภา ต้องมีกำหนดเวลาให้เลือกตั้ง
สมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน

การยุบสภาผู้แทนจะทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์
เดียวกัน

มาตรา ๓๓ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนสิ้นสุดลง เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการ

เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ตอนที่ ๓๐ เกม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

มาตรา ๓๔ สมาชิกสภาผู้แทนผู้แทนพิเศษเสนอญัตติขอเปิด
อภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะ
ได้ โดยมีสมาชิกรับรองไปมากกว่ายี่สิบสี่คน การลงมติใน
กรณีเช่นนี้มีให้กระทำในวันเดียวกันกับวันที่ปรึกษา

ตอนที่ ๔

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๓๕ ก่อนเข้ามณเฑาะที่ สมาชิกพฤฒสภาและ
สภาผู้แทนต้องปฏิบัติภายในประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
ว่า จะรักษาไว้และปฏิบัติหน้าที่รัฐสมณคุณ

มาตรา ๓๖ สมาชิกพฤฒสภาและสภาผู้แทน ย่อมเป็น
ผู้แทนปวงชนชาวไทย โดยในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบ
หมายใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดย
บริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์โดยรวมของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๓๗ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกพฤฒสภาและ
สมาชิกสภาผู้แทนตามมติของสภานั้น ๆ ให้เป็นประธานแห่ง
สภาคนหนึ่ง เป็นรองประธานคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๕

มาตรา ๓๗ ประธานพฤฒสภาและประธานสภาผู้แทน
มีหน้าที่ดำเนินกิจการ ของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ
รองประธานมีหน้าที่กระทำการแทนประธานในเมื่อประธาน
ไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๓๘ ในเมื่อประธานและรองประธานพฤฒสภา
หรือสภาผู้แทนไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกของสภานั้น ๆ
เลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานในคราวประชมนั้น

มาตรา ๔๐ การประชุมของพฤฒสภาก็ดี หรือของ
สภาผู้แทนก็ดี ทุกคราวต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งใน
สามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๔๑ การลงมติวันจัดข้อปรึกษานั้น ให้ถือเอา
เสียงข้างมากเป็นประมาท เว้นไว้แต่เรื่องซึ่งมีบทบัญญัติไว้
เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามี
จำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออก
เสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

มาตรา ๔๒ ในที่ประชุมแห่งสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าว
ถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความเห็น
หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิอันเด็ดขาด ผู้
ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ
มิได้

เอกสิทธินี้คุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการ
ประชุมโดยคำสั่งของสภาและคุ้มครองไปถึงบุคคลที่สภาเชิญ
มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความเห็นในที่ประชุมด้วย

มาตรา ๔๓ สมัยประชุมของทุกสภาและของสภาผู้แทน
ย่อมเริ่มต้นและสิ้นสุดลงพร้อมกัน

มาตรา ๔๔ ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของสภาทั้ง
สอง สมัยหนึ่งหรือหลายสมัยแต่แต่สภาผู้แทนจะกำหนด
การประชุมครั้งแรกต้องกำหนดให้สมาชิกได้มาประชุมภายใน
สามสิบวัน นับแต่วันเลือกตั้ง วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำ
ปีให้สภาผู้แทนเป็นผู้กำหนด

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๒๕ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

มาตรา ๑๕ สมัชชประกอบด้วย ๗ สมัชชหนึ่ง ๆ มีกำหนดเวลา
เก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลา
ออกไปก็ได้

อนึ่ง ในระหว่างเวลาเก้าสิบ วันนั้น จะโปรดเกล้าฯ ให้
ปิดประชุมก็ได้

มาตรา ๑๖ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมพฤฒสภา
และสภาผู้แทนตามสมัชชประชุม ทรงเปิดและปิดประชุม

พิธีเปิดประชุมจะทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมา
ทรงตำหนักจะโปรดเกล้าฯ ให้รัชทายาทที่บรรลุนิติภาวะแล้ว
หรือผู้ใดคนหนึ่งกระทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้

มาตรา ๑๗ เมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน
พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาทั้งสอง
ก็ได้

มาตรา ๑๘ สมาชิกพฤฒสภาและสภาผู้แทนทั้งสองสภา
หรือสมาชิกของแต่ละสภา มีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม
ของจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

นำความกราบบังคมทูลขอให้ทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาทั้งสองได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าเป็นของสมาชิกแห่งสภาใด ก็ให้ยื่นต่อประธานแห่งสภานั้น ถ้าเป็นของสมาชิกทั้งสองสภา ก็ให้ยื่นต่อประธานแห่งสภาที่มีสมาชิกเข้าชื่อมีจำนวนมากกว่า ถ้ามีจำนวนเท่ากัน ก็ให้ยื่นต่อประธานพฤฒสภา

ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องขอนำความกราบบังคมทูลและรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๕ ในระหว่างสมัยประชุม ผู้ใดจะฟ้องสมาชิกพฤฒสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนในทางอาญา ศาลจะต้องได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกก่อนจึงพิจารณาได้ แต่การพิจารณาคดีนั้น ต้องมิให้เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุม

การพิจารณาคดีที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่า จำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งนั้น ย่อมเป็นอันใช้ได้

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๕

มาตรา ๕๐ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือ
หมายเรียกตัวสมาชิกพฤฒสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนไป
กักขัง เว้นไว้แต่จับในขณะกระทำผิด แต่ต้องรับรายงาน
ไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ประธานแห่งสภา
นั้นอาจสั่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้นจากการกักขังได้

มาตรา ๕๑ ถ้าสมาชิกพฤฒสภาหรือสภาผู้แทนถูกกักขัง
ในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อ
ถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณีจะ
ต้องสั่งปล่อย ถ้าหากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามความในวรรคก่อนให้มีผลบังคับตั้งแต่
วันสั่งปล่อย จนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

มาตรา ๕๒ ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนก่อน
เมื่อสภาผู้แทนได้พิจารณาลงมติให้ใช้ได้แล้ว ให้นำเสนอ
ต่อพฤฒสภา ถ้าพฤฒสภาพิจารณาลงมติเห็นชอบด้วยโดย
ไม่แก้ไขแล้ว ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๐

ถ้าหากพฤฒสภาลงมติไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ส่งร่างพระ
ราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาให้สภาผู้แทนพิจารณาใหม่ ถ้าสภา

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๘

ผู้แทนลงมติเห็นชอบตามพฤษภาแล้วก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าพฤษภาลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาให้สภาผู้แทนพิจารณาใหม่ ถ้าสภาผู้แทนลงมติเห็นชอบตามที่พฤษภาแก้ไขเพิ่มเติมมา ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๐

ถ้าหากสภาผู้แทนลงมติยืนยันตามเดิมในร่างพระราชบัญญัติที่ส่งกลับคืนมาตามความในวรรคสอง หรือวรรคสาม ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งของ จำนวนสมาชิกทั้งหมดแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้น เป็นอันได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๐

มาตรา ๕๓ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินนั้น จะเสนอได้โดยคณะรัฐมนตรี หรือโดยสมาชิกสภาผู้แทน ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินนั้น หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง กล่าวคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิก หรือลด หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอัน

ตอนที่ ๓๐ เล่ม ๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘

เกี่ยวกับการขายหรืออากร หรือว่าด้วยเงินตรา การจัดสรร
รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการ
ประกัน หรือการชำระเงินกู้

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานแห่งสภา
ผู้แทนที่จะวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใด เป็นร่างพระราช
บัญญัติเกี่ยวด้วยการเงินหรือไม่

มาตรา ๘๔ ร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนได้ลงมติให้
ใช้ได้ และได้เสนอไปยังวุฒิสภานั้น วุฒิสภาก็ต้อง
พิจารณาและลงมติกายในกำหนดสามสัปดาห์ แต่ถ้าร่าง
พระราชบัญญัตินั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน
วุฒิสภาก็ต้องพิจารณาและลงมติกายในกำหนดสิบห้าวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อน ให้หมายถึงวันในสมัย
ประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นได้มาถึง
วุฒิสภา

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้พิจารณาลงมติในร่างพระราชบัญญัติ
ที่สภาผู้แทนส่งมาภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคแรก ก็
ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น